

# VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

Plukovník gšt. Jiří Birula:

## Poslední dni ruské válečné školy.

(K 10letému výročí.)

Na začátku r. 1918, ještě před uzavřením ponižujícího brestlitevského míru, usnesla se rada lidových komisářů evakuovati alespoň částečně Petrohrad, který byl již velmi ohrožen jednak německým loďstvem, které nebylo ještě demoralisováno, jednak, a to hlavně, pozemní armádou.

Tehdejší vojenský komisář (ministr války) Trockij chápal docela správně význam čtyř vysokých vojenských škol, které sídlily v Petrohradě. Hlavně ležela mu na srdci válečná škola, která byla již za carismu známá svým liberalismem, a která, jak se tehdy zdálo, nejevila zvláštní odpor k novému vládnímu režimu, prohlášeje, že sleduje jen zájmy státu bez ohledu na vládní formu.

Nová sovětská vláda, která zásadně nedůvěřovala starým důstojníkům generál. štábu, hleděla si získati nový dorost, který zastihla revoluce r. 1917 ještě na lavicích válečné školy. Ze tito posluchači byli dosti vhodná látka k pozdějšímu zpracování na spolehlivé rudé důstojníky generál. štábu, toho si byla sovětská vláda dobře vědoma. — Tito důstojníci byli skutečně věkem většinou mladí, prodělali celou válku po většině u trupy, zažili rozvrat armády, který se stal vinou týlu a vedoucích vládních orgánů, a nebyli nikterak nadchnutí k obnovení starého vládního systému. — Toužili jen po čestném dokončení světové války na straně spojenců za podmínek pro Rusko přijatelných. — Ba i profesorský sbor válečné školy, přesto že jeho členy byli téměř výhradně gardoví důstojníci, mnozí již úplně šedých vlasů mezi 60 a 70 lety, postavil se docela na neutrální půdu, jsa oddán jen válečnému umění, které mělo jediné sloužit Rusku bez ohledu na barvu roucha, které si obléklo.

18. února zahájila německá armáda svůj postup přes frontu vyklizenou úplně demoralisovanou ruskou armádou a za několik dní obsadila Dvinsk, Rěžicu, Polock, Pskov, Reval a Narvu. — Po tomto postupu Němců ruská mírová delegace, která již jednala s Němci o separátní mír v prosinci 1917, byla — ovšem v jiném složení — znovu urychleně vyslána do Brest-Litevska, aby byl mír s Německem, Rakouskem, Bulharskem a Tureckem, ať již za jakýchkoli podmínek, uzavřen.

2. března německá letecká eskadrila shodila nad Petrohradem několik bomb, čímž napjatost obyvatelstva a vlády se ještě více stupňovala. — 3. března ve 13 hodin byl konečně podepsán známý brestlitevský mír, který však postup Němců dovnitř Ruska nezastavil.

Bylo viděti, že Němci uzavřeli mír jen proto, aby získali určité politické plus pro pozdvížení nálady u svého národa a k vůli sdělení celému světu, že nejhlavnější nepřítel — Rusko — kapitulovalo; jinak však toužili dostat se co nejdále na východ, aby mohli čerpat z ohromných a nesčetných skladišť, která byla mnohdy jako naschvál seskupena za samou frontou. — Dále postupující německá armáda již nesledovala taktických nebo strategických zájmů, nýbrž jí běželo především o zásobování, aby vojska, bojující ještě na západní frontě, mohla býti zásobena alespoň několik měsíců (po pádu Ruska počítali Němci, že spojenci již dlouho nevytrvají).

Že se Německu tento strategicko-materiální plán podařil, je zřejmo z těchto

trofejí, které Němci získali v Pskově a v blízkosti Pskova po útěku Rusů před Němci beztestně postupujícími.

Podle německého časopisu „Voss. Zeitung“ (otištěno v Uralském Listku 30. X. 1918) v době od 19. února až po 2. dubna 1918 bylo Němci zajato neb ukořistěno:

4 armádní, 5 sborových, 17 divisních velitelství, 4811 důstojníků, 77.432 vojínů, 4381 děl, 2.867.000 děl. nábojů, 9.490 těžkých kulometů, 751.972 pušek, 102.520.900 nábojů, 2100 lokomotiv, 26.650 železničních vozů, 63.102 vojenských vozů, 13.650 koní, 1278 automobilů, 23 obrněných automobilů, 27 pojízdných kuchyní\*) a 152 letadla.

Pokud se týče proviantu a výstroje bylo vzato v Pskově tolik, že nebylo možno ani zhruba odhadnouti cenu těchto přímo fantastických zásob, které Rusové Němcům přenechali. — Cena proviantu, výstroje, — hlavně prádla — pak medikamentů, různých surovin, koží, nerostů atd., byla odhadnuta na 732.000.000 německých marek. — Jenom pskovské oděvní skladiště (budova o třech poschodích) bylo úplně přeplněno ohromnými balíky, které sem byly zaslány přímo z továren. Na každém balíku udán byl obsah jako: „23.000 kusů plátěného prádla“ nebo „96.000 kusů zimního prádla“ atd. — Tudíž zásoby byly takové, že postačily k vyzbrojení a hlavně vystrojení několika armád, nehledíc již na potraviny, které se mohly ihned odtransportovati do vnitřku říše a tím zmírniti hlad, který byl již pocíťován v celém Německu.

Podobná „operace“ se prováděla i na jihozápadě Ruska, kde 2. března Němci obsadili Kijev a čerpali z nejmódnějších a nejbohatších ruských zásobáren.

Bez ohledu na podepsaný mír se ve válce ve skutečnosti pokračovalo, ač jeden ze soupeřů nekladl již žádného odporu a jako kočující bandy stěhoval se před nepřítelem od etapy k etapě. — Takový stav věcí, t. j. „mír, ale postup pokračuje“, nemohl nikterak uspokojiti novou ruskou vládu, která ztratila již sama důvěru v Němce. — Proto uvažovala o všech možných technických, psychologických, morálních a jiných prostředcích, aby ničím neodůvodněný postup Němců byl konečně zastaven.

Německé vrchní velitelství na ruské frontě se omlouvalo, že rozkazy k zastavení postupu po dosažení demarkační čáry byly již vydány, ale pravděpodobně že ještě nedošly až k čelním prvkům...

Desant německého vojska očekával se v Petrohradě každým okamžikem.

Pod těmito dojmy byla nařízena okamžitá evakuace ruské válečné školy do Ekaterinburgu a zároveň bylo rozhodnuto, aby sídlo nové vlády bylo přeneseno do centra Ruska, do Moskvy.

17. března o 20. hodině odjížděl již první vlak válečné školy, který dosáhl Ekaterinburgu dne 25. března. Normální vyučování se započalo 1. dubna jen ve starším ročníku, ježto mladší ročník nebyl ještě povolán.

Válečná škola se přestěhovala celá — až na několik profesorů — se svými neobyčejně cennými a vzácnými knihovnami a s částí svého musea, která nebyla námořníky náhodou zpozorována a zničena.\*\*)

Ochuzena o své památky a některé významné profesory, kteří zůstali zatím v Petrohradě, aby si uspořádali osobní záležitosti, pokračovala škola

\*) Je viděti, že voják, třeba i demoralisovaný, nerad ponechává nepříteli svou kuchyni; ta musí ustupovati s ním. (Pozn. autora.)

\*\*) K informaci uvádím, že z rozkazu vojenského komisariátu vlády z důvodů dosud nevysvětlených začátkem ledna 1917 bylo nastěhováno do budovy válečné školy 800 baltických námořníků, známých tehdy svou ukrutností, kteří v době 14denního pobytu ve škole úplně demolovali krásné a historické sály a učebny školy; zničili všechny obrazy, fotografie, gravury, památné a historické spisy (vše bylo pořežáno noží) a velkou část musea, které obsahovalo památky obzvláštní historické a i hmotné ceny.

Jako příklad uvádím válečný plášť maršála Suvorova, který byl noží rozkouskovaný...

v místní dívčí měšťanské škole za velmi těžkých podmínek v přípravě budoucích rudých důstojníků generálního štábu.

Situace válečné školy v Ekatěrinburgu zdála se být s počátku velmi dobrou, poněvadž z místního oblastního komisariátu, jehož poměr k centru (Moskva) nebyl právě přátelský, nikdo nečinil ani škole ani jejím příslušníkům žádných potíží. — Ale tento holubičí stav nepotrval dlouho. V krátké době bylo nařízeno vyvěsiti na budově rudý prapor. Námitky, že válečná škola jest mimo politiku a pracuje jen pro stát, neměly valného výsledku. Na to přišel rozkaz utvořiti vlastní sovět (komitét) a konečně byl pro válečnou školu ustanoven zvláštní komisař od místního sovětu, který byl přítomen všem přednáškám a pracím, třeba jim někdy vůbec nerozuměl...

To vše nebylo ještě tak zlé. V polovici dubna však došel rozkaz z Moskvy, aby byl otevřen mladší ročník školy. Frekventanti, vybraní samotnou vládou, měli se podrobiti přijímacím zkouškám v Moskvě před zvláštní komisí, již rovněž sestavila vláda. — Koncem dubna asi 80 ozbrojených mužů různého stáří, vzdělání, ba i národnosti zasedlo za školní lavice ve velkém sálu měšťanské školy, očekávající příchodu velitele školy k oficiálnímu zahájení vyučování. — Byl to okamžik skutečně tragický.

Starý, zasloužilý, úplně šedivý generál Ch., dlouholetý profesor válečné školy, měl první přednášku. — 80 občanů, ověšených puškami, šavlemi, revolvery, na prsou skříženými kulometnými pasy a, aby bylo vše dovršeno, opatření i ručními granáty, poslouchalo přednášejícího... — Pamatuji si vypravování tohoto starého pána ihned po přednášce: „... Zažil jsem nejtěžší chvíle svého života; představte si, oni dokonce při přednášce si pohrávali, ba i manipulovali s ručními granáty a já jsem očekával výbuch po celých 45 minut; měl jsem příšerný pocit, na který do smrti nezapomenu...“ Ovšem že nepotrval dlouho tento nezvyklý a nepředepsaný ústroj nových posluchačů válečné školy; sami již po několika dnech začali se postupně dobrovolně odzbrojovati.

Vyučování obou ročníků mělo docela normální běh až do osudného dne 25. května, kdy byl vydán opravdu nyní historický rozkaz č. 377 lidového komisaře vojenských věcí Trockého, kterým se nařizovalo všem místním sovětům od Penzy až do Omska, aby bylo provedeno násilné odzbrojení Čechoslováků, pohybujících se po dráze na východ. Rozkaz tento měl v zápětí ozbrojené vystoupení čsl. vojsk proti bolševikům a byl začátkem velké československé anabasy na Sibiři.

Boje svedené koncem května mezi československým vojskem a rudou armádou, skládající se z Rusů, Němců, Maďarů a Lotyšů, hlavně pak dobytí Novo-Nikolajevska, Mariinska a Čeljabinska, velmi znepokojovalo místní sovět v Ekatěrinburgu, který se obával lokálního převratu v městě, kde se zdržovalo asi 5000 propuštěných carských důstojníků.

Posluchači staršího ročníku válečné školy, výhradně kádroví důstojníci a příslušníci po většině elitních pluků bývalé carské armády, byli nyní úzkostlivě pozorováni. — Zájem při vyučování byl nepatrný, neboť každý chápal vážnost situace. — Začátkem června část posluchačů staršího ročníku byla postupně komandována do různých velitelství tvořící se rudé armády proti povstávším kozákům a československým vojskům; několik důstojníků školy bylo vzato za rukojmí pro případ pokusu o městský převrat.

Mezitím československá vojska pokračovala ve svém úspěšném dobývání větších měst hlavně v západní Sibiři, kde padla za sebou města Barnaul, Bijsk, Semipalatinsk, Kurgan, Petropavlovsk, Omsk a Trojick. Větší československé oddíly byly soustředěny již v Čeljabinsku, který ležel asi 220 km jižně od Ekatěrinburgu a tím místo Ekatěrinburgu přicházelo pomalu do válečného pásma.

Ke konci měsíce června bylo zřejmo, že zápas mezi rudými a československým vojskem nabývá významu dalekosáhlého a že Ekatěrinburg bude již každým okamžikem zatažen do válečných operací.

Posádka města se velmi rychle zmenšovala, neboť odcházela k zesílení fronty jak na východ, tak i na jih od Ekaterinburgu; ve městě sídlící velitelství fronty bylo odkázáno jen na místní síly.

Úspěchy československého vojska byly rudým velením tajeny a obyvatelstvu vydávány docela nepravdivé zprávy.

Důstojníci válečné školy byli však o situaci neustále zpravováni, ježto jeden z posluchačů školy kapitán B., jsa přidělen ke štábu Berzinově (velitel fronty), pracoval jak v operačním, tak i ve zpravodajském oddělení a denně měl nejčerstvější zprávy o situaci na frontě.

3. července utvořen byl tajný výbor válečné školy, skládající se výhradně z posluchačů staršího ročníku, který se rozhodl organisovati přechod celé válečné školy na stranu antibolševických vojsk, t. j. Čechoslováků. — Uskutečnění této myšlenky naráželo však na velké a nepředvídané potíže. — Především nemohlo se již plně důvěřovati všem důstojníkům, ježto někteří z různých, ba nejvíce i z osobních prospěchářských důvodů se přidali na stranu rudých, zůstávajíce jakýmsi konfidenty ve válečné škole. Profesorský sbor pak nejevil prážádnou náladu k nějakým extrémním rozhodnutím, obáváje se o osud svůj a válečné školy; konečně nebylo zbraní, bez kterých uskutečnění tohoto projektu bylo nemožné.

Velitel válečné školy, muž vysoce vzdělaný, nejvýše talentovaný, rozený diplomat, neštítící se někdy i macchiavelistických způsobů k dosažení a uskutečnění svých plánů, schvaloval utvoření a rozhodnutí tajného výboru s podmínkou, že přechod provedou jen posluchači až v den evakuace válečné školy do centra Ruska nebo do Petrohradu, o které se již v Moskvě vážně uvažovalo; kdyby však k evakuaci nedošlo, v nejpríhodnější okamžik, t. j. tak, aby četné rodiny profesorů a posluchačů nebyly bolševiky z pomsty postríleny.

17. července, v den, kdy byla povražděna carská rodina, byla doručena kapitánem B. předsedovi tajného spolku plukovníkovi R. poukázka na 80 pušek a 2 lehké kulomety s patřičným střelivem, které se mělo odebrati z městského zbrojního skladu k odeslání na frontu...

Dlouho nebylo možno s věcí otálet i proto již dne 19. července pět indiividuů, neoholená a oblečená do špinavých vojenských šatů odebrala na poukázku zbraně; ty byly vezeny v 11 hodin ve vojenském voze, taženém dvěma bělouši a doprovázeném čtyřmi důstojníky — pátý byl kočí — hlavní ulicí města, aby byly bezpečně uloženy několik kilometrů jižně od města v blízkosti studny na pokraji lesa. — Průvodci byli důstojníci staršího ročníku, zvláště předsedou tajného výboru vyvolení tak, aby se svým vzezřením nápadně nelišili od obyčejného rudoarmějce.

Seznam členů přihlášených k tajnému spolku neočekávaně vzrůstal, takže ke dni 20. července čítal již na 70 osob, tudíž téměř celý starší ročník. — Tajné schůzky výboru konaly se výhradně v noci v klášteře naproti budově válečné školy.

Mezitím postup československých vojsk a nově organisovaných rusko-baskirských oddílů z prostoru Čeljabinsk—Berdaus proti Ekaterinburgu nenařázel na zvláště silný odpor rudých, kteří postupně se všech svých posic byli zahánáni a tlačeni k městu.

Hlavní nápor byl však veden ve všeobecném směru na Kuzino, železniční to uzel asi 70 km západně od Ekaterinburgu, aby byla evakuace města a ústup rudých vojsk na západ na Kazaň, jakož i přes Kungur na Perň znemožněn. — Skupina československých vojsk, která byla zesílena kozáky a postupovala z východu na Ekaterinburg, zmocnila se dne 20. července města Tjumeni. — Kolem Ekaterinburgu svíral se poznenáhlu kruh nepřátelských vojsk a již dne 21. července začala se panická evakuace různých rudých úřadů, štábů a organisací. —



Ochrana nejdůležitějších objektů byla svěřena výhradně Maďarům, ježto i ten dosud neoddanější komunista stával se již nespolehlivým. — Evakuace personálu válečné školy byla nařízena na den 22. července; majetek školy měl býti z důvodů technických ponechán v městě.

Mezitím již dne 21. července se bojovalo v prostoru železničního uzlu u Grobovskeje, takže směr ke Kazani byl tím již vážně ohrožen. — V tentýž den odebral se užší výbor tajného spolku k veliteli válečné školy s pozitivním návrhem, aby celá válečná škola, ovšem mimo ročník první, uprchla v noci na den 22. července a přidala se na stranu československé armády. — Předpokládalo se, že budou s sebou vzaty i rodiny důstojníků a že nočními pochody přes lesy se dosáhne spojení s bratrským vojskem.

Velitel školy dlouho přemýšlel a váhal než zamítl tento návrh. — Dojemně se rozloučil s předsedou spolku, který kleče před svým velitelem, přijímal požeňování. — Byl to okamžik jistě tragický a jedinečný v dlouhé a pestré historii staré a proslavené ruské válečné školy.

Byla studená krásná noc. — Široká silnice vedoucí k městu byla zaplněna různými trény a hlavně nemocnými a raněnými ustupující rudé armády po velké porážce u Mauku—Nazepetrovsku a Ufaleji (100—125 km jihozápadně od Ekaterinburgu), po které již tato armáda nemohla klásti i ten nejmenší odpor vítězné postupujícím československým a rusko-burjatským oddílům a musila pospíchat na sever, aby nebyla odříznuta na svém ústupu. — Příslušnost těchto demoralisovaných zbytků bylo by těžko nezasvěcenci zjistiti. — Mluvílo se všemi jazyky; maďarské povely, které převládaly, střídaly se s lotyšskými a německými, ba bylo slyšeti i čínskou řeč. Byla to směs národů, vedená již jen touhou uniknouti bílému nepříteli.

Téže noci lesní studna oživila. — Scházeli se k ní po skupinách i jednotlivě příslušníci válečné školy, aby zde přijali z rukou svého starešiny zbraň k uskutečnění dlouho připraveného odvážného plánu. — V místech, kde ještě před několika týdny se konaly topografické a jiné obhlídky školy, kde se konala obyčejná řádná cvičení, tvořil se nyní v noci partizanský oddíl, složený z výkvětu důstojnictva bývalé armády, aby podal ruku svému novému spojenci s červeno-bílými praporky.

V tentýž den byla nově ochuzená válečná škola na cestě do Kazaně.

Osádka dlouhého vlaku však ani netušila nebezpečí, kterému byla, jakmile opustila město, vydána. Pospíchal za ní totiž kratší vlak, přeplněný opilými námořníky, kteří měli rozkaz všechny příslušníky válečné školy povražditi.

Není mi ovšem známo, kým byl tento rozkaz vydán a sotva by se k tomu nyní někdo přihlásil. Náhodou však přednosta stanice vypravil námořnický vlak po jiné trati na severozápad k Pěrmí, místo aby jej poslal, jak bylo rozkázáno, na školu ujišťující ke Kazani.

Den 22. července zůstává však pro dějiny ruské válečné školy dnem historickým, poněvadž tohoto dne se rozdělila na tři od sebe vzdalující se díly tak, aby již nikdy se nesloučila. — Byl to začátek jejího konce.

Starší ročník válečné školy postavil zatím polní stráž na okraji lesa před vesnicí Gornij Štit. — Je noc, ticho, vzorný pořádek, služba je konána nanejvýše svědomitě. — Již uplynulo několik hodin, co poslední nepřátelští jezdci odšli, avšak o toužebně očekávaných Čechoslovácích nebylo žádných zpráv. — Byly vyslány dvě převzvědné hlídky, které však před svítáním se ještě nevrátily. — Lehké kulomety jsou v palebném postavení a jich střelci a nabíječi jsou bývalí velitelé kulometných rot pluků staré petrohradské gardy.

První paprsky vycházejícího slunce památného dne 24. července hlásily již příchod nového jitra, nového života. Nebudu popisovati krásné a dojemné obrazy prvního setkání s čelnými prvky opatrně postupujícími Čechoslováky... Nedů-

věřivě si nás prohlízejíce, naslouchali našemu vypravování a teprve, když jejich velitelé byly odevzdány závažné zprávy o nepříteli, vyjádřené v dokladech, které důstojníci přidělení v Berzinově štábu s sebou přinesli, byla nám nabídnuta bratrská pravice k uzavření spojení pro společný další odboj.

V tentýž den večer zmocnily se tyto čelní prvky města Ekatěrinburgu, které bylo již úplně vyklizené až na nádraží místní protibolševické organizace.

25. července v poledních hodinách vstupují do města první československé oddíly a ráno dne 26. července s oddílem praporčíka Čily i starší ročník válečné školy, maje za celou tu těžkou dobu jen jednoho mrtvého a několik nezvěstných.

Zbytek válečné školy však dále z Kazaně se nedostal. Dne 7. srpna byl zajat silnou skupinou nynějšího generála Čečka a ponechán na svobodě v městě.

Dne 18. srpna vrátila se evakuovaná část válečné školy, ovšem bez mladšího ročníku, který se rozprchl, do Ekatěrinburgu, kde jednotliví profesori dostali různá určení k tvořící se nové ruské armádě, kdežto majetek školy s několika profesory byl přesídlen do Tomska, kde válečná škola měla býti znovu otevřena.

Avšak události na frontě zaměstnávaly plně celý starší ročník válečné školy a většinu profesorského sboru, takže pomýšleti na soustředění všech svých příslušníků v dohledné době nebylo ani možné. — Byl zřízen jen docela nouzově krátký čtyřměsíční kurs pro přípravu nižších důstojníků pro konání služby u štábu s velmi omezenou vyučovací látkou. — Po ukončení tohoto kursu válečná škola byla provizorně uzavřena. Tento stav trval až do 20. listopadu 1919, kdy pro definitivní porážku armády admirála Kolčaka a po pádu Omska byla znovu evakuována na východ — do Vladivostoku. — Teprve v březnu 1920 přibýly vlaky válečné školy do Vladivostoku, kde znovu zůstala bez činnosti, jsouc jak bez posluchačů, tak i téměř bez profesorů. — Po odjezdu československých a spojeneckých vojsk z Vladivostoku došlo na východě k dalším politickým převratům. Konečně v r. 1921 bolševická vojska zmocnila se Vladivostoku, když již válečná škola byla mrtvá. — Zůstalo jen několik beden starých aktů, několik vozů knih a nic více. — Vše ostatní bylo rozkradeno, částečně vyvezeno do Japonska, a zbývající na živu jsoucí diplomovaní profesori školi se rozprchli po celém světě.

Končím tento krátký nekrolog ne proto, abych hledal příčiny nebo vinníky zahuby tak důležitého vojenského ruského ústavu, jehož odznaky nosí dosud mnozí vysocí representanti evropských velmocí a balkánských národů, nýbrž z toho důvodu, abych vzpomenu na stranách časopisu blízkého československé válečné škole tu křížovou cestu, kterou před 10 lety započala petrohradská válečná škola, a která při své poslední etapě, na březích nehostinného a nepřívětivého japonského moře, zahynula.

\* \* \*

P. S. — Nová sovětská válečná škola byla utvořena v Moskvě již na začátku tak zvané rusko-polské války a její první posluchači byli odesláni na bojiště ještě před ukončením válečných operací.

Prvním velitelem sovětské válečné školy byl býv. generál Sněsarěv, který setrval ve své funkci až do podzimu roku 1921, kdy byl vystřídán známým vrchním velitelem ve válce proti Polákům, býv. gardovým nadporučíkem (leib gard. Semenovského pluku) Tuchačevským, který nejso důstojníkem gen. štábu, byl ustanoven velitelem této školy jen za svou válečnou zdatnost ve válce s Polskem.

## Přehled hlavních vojenských revuí a vojenských časopisů různých států.\*)

### I.

—M.—

#### Německé vojenské periodické písemnictví.

Německé vojenské periodické písemnictví je velmi rozšířeno a je na vysoké úrovni. Než přikročíme ke krátké charakteristice jednotlivých vojenských listů, sluší předestlati toto:

1. Všechny vojenské listy jsou vydávány soukromými osobami; oficiální vojenský list neexistuje. Před válkou vycházel oficiální vojenský list pod názvem „Mitteilungen des großen Generalstabes“; tento list byl vydáván a řízen velkým generálním štábem. Po válce zanikl zároveň s velkým generálním štábem.

2. Autory studií a článků jsou důstojníci v. v., aktivní důstojníci a bývalí záložní důstojníci všech zbraní a skupin; největší procento tvoří vysocí důstojníci v. v. Přispěvatelství aktivních důstojníků si zajišťuje vojenská správa vliv na směr vojenských listů.

3. Německá vojenská správa podporuje všemožným způsobem intelektuální život v armádě a kvituje i ostré kritiky. K intelektuálnímu životu přispívá jasnost a jednoduchost ve všech armádních složkách.

4. Občas se v listech střetnou ostře dva směry, jako byla na př. dlouhá diskuse, zda jezdeckvo v době motoru má oprávnění k existenci. Po vyčerpávajícím probrání se objeví s článkem vysoký důstojník, který přesvědčuje argumenty, a z dřívějších dvou směrů se stane jeden směr. O jezdeckvu to byla studie generála Seeckta, který přesvědčujícími argumenty vyjasnil tuto otázku v prospěch jezdeckva.

5. Mezi německé vojenské listy, které jsou sledovány německým důstojnickým sborem, patří německé vojenské listy švýcarské, rakouské a listy našich Němců „Der Feldkamerad“ a „Die Heimat-Söhne in Weltkriege“, měsíčníky, vycházející v Liberci.

Německé vojenské listy jsou přizpůsobeny vojenské situaci poválečného Německa a možno je rozdělit na dvě velké skupiny, a to:

1. listy, určené hlavně pro nynější armádu a její potřebu;
2. listy, vydávané různými skupinami bývalé armády, mající však význam i pro nynější armádu, a listy, mající za účel udržovati brannost v německém národě, kterou nepřipouští mírová smlouva versailleská.

#### A. Listy, určené nynější armádě.

1. „Kriegskunst in Wort und Bild“ je list, určený pro poddůstojníky a mužstvo, připravující se k poddůstojnickým zkouškám [a pro výchovu ilegálních vojenských sborů. Pozn. red.]. List řídí mjr. v. v. Zimmermann a vychází jednou měsíčně v nakladatelství „Offene Worte“ v Berlíně. Roční předplatné je 4 Mk; tato cena platí pro vnitrozemí — Innland, mezi něž se počítá

\*) Vědecký ústav vojenský se rozhodl seznámiti blíže naše důstojnictvo v několika článcích s důležitými odbornými vojenskými revuemi a denními vojenskými časopisy různých států, které nás zajímají. Ke kroku tomuto odhodlali jsme se z několika příčin. Především byly to časté dotazy našeho důstojnictva venkovských posádek o cizích vojenských revuích, které jsme vždy ochotně zodpovídali anebo revue ty i svým členům rádi zasílali. Dále popud k tomuto uveřejňování odborných revuí daly každoroční soutěže a četné články, zasílané pro Vojenské rozhledy, z nichž seznáváme, že naše důstojnictvo nevyčerpá vždy všechny prameny, které o předmětu tom psali tak, jak toho důkladná odborná práce vyžaduje. Doufáme, že seznámením našeho důstojnictva s těmito prameny a uveřejňováním hojně bibliografie práci našim literárním pracovníkům usnadníme.

Gdansk, Rakousko a Maďarsko. Ostatní státy jsou cizina, která musí platit za list šestinasobnou cenu.

List má dvě části: odborně vojenskou a morálně propagační. V odborné části se probírá taktika nejmenších jednotek (roje až čtyř) všech zbraní na praktických příkladech, a to výšek z předvídaných front. Loni se probíral po celý rok výšek z polské fronty u Štětína; letos je v našem pohraničí v Sasku na Labi u Königsteina. V každém sešitě je námět a v následujícím řešení a tak to pokračuje, až se proberou všechny bojové možnosti všech zbraní ve zvoleném prostoru. Látka se probírá způsobem jasným, lehkým a zábavně podaným. K sešitům jsou přiloženy mapy 1:25.000 dotčeného prostoru, fotografie a skizy prostoru. Ke každé taktické situaci je plno fotografií všech předmětů výzbroje, jejich obsluha, zasazení, které přispívají k správnému řešení taktické úlohy. V každém sešitě jsou znázorněny v celých seriích různé bojové i nebojové situace všech zbraní, které vždy znázorňují počínání špatné a dobré. Občas jsou pojednání, nauka o terénu a p. List si všímá též složky „nepřítele“; občas bývají informace o sousedních armádách s potřebnými fotografiemi; tyto informace bývají tendenční. Námořní vojsko, které má též svou rubriku v listu, nás neinteresuje.

Rovněž část morálně propagační je velmi promyšleně řízena a má jistě velké úspěchy. Úvod listu začíná vždy hrdinnými činy za světové války; vždy se vybere jednotlivec, který provedl hrdinný čin, a to od generála až do prostého muže. Hodně místa je věnováno obraně proti špionáži; názorně jsou podány metody špionážní služby sousedních států, zejména Francie a Polska, k získání německých vojáků a jak si počínati. Mužnost a vojenská odhodlanost se pěstuje odkazem na historické příklady a osobnosti. Rovněž tato část listu je podána lehkým a švihným způsobem.

Autoři článků nejsou nikdy uvedeni.

Tento list možno považovati za jeden z nejlépe vedených listů; pak se nelze diviti, že poddůstojnický sbor, který má být kostrou každé armády, je v Německu znamenitý.

## 2. „Deutsche Soldatenzeitung“ für Heer, Marine und deren Freunde.

List vydává uvedený již major v. v. Zimmermann v nakladatelství „Offene Worte“ a řídí generál v. v. Schwarte. List vychází jako čtrnáctideník v Berlíně; roční předplatné 4'80 Mk.

Probírají se v něm vojenské otázky všeobecného rázu; v příloze „Wehrwart“ jsou náměty a řešení, a to od výcviku jednotlivce až k zesílenému pěšímu pluku, rozprava o nových výcvikových a služebních předpisech, dále vojenský sport, hospodářství, vojenská technika.

## 3. „Wissen und Wehr.“

Tato revue vychází desetkrát ročně v nakladatelství Mittler und Sohn v Berlíně; řídí ji Walter Schenk v Mnichově; roční předplatné 12 Mk.

Jde o velice seriózní, klidným a rozvázným způsobem vedenou a psanou vojenskou revui. Zkoumá kriticky jednotlivé operace za světové války, studuje aktuální problémy vojenské, složce „nepřítel“ věnuje náležitou pozornost studiím jeho předpisů; v každém čísle má vojensko-politický přehled a recenzi vojenské literatury. Občas jsou k jednotlivým číslům přiloženy souhrnné aktuální studie; kdysi učinila hodně rozruchu studie bývalého inspektora pěchoty von Taysena „Material oder Moral“. V letošním březnovém čísle byla taková souhrnná studie „Die deutsche Kräfteverteilung während des Weltkrieges“.

Přispěvateli jsou většinou vysocí důstojníci v. v. a aktivní důstojníci.



#### 4. „Militär-Wochenblatt.“

Je to nejstarší vojenský list — má 113. ročník. List vydává berlínské nakladatelství Mittler und Sohn a vychází týdně za řízení generála Altrocka; roční předplatné 14:20 Mk.

List je dostatečně znám; poslední dobou poněkud upadá a předstihuje jej svěřejší list „Die deutsche Wehr“. List si všímá všech složek armádního života: taktika spojených zbraní, jednotlivých zbraní, naučení z historických válečných příkladů, vojensko-politické problémy, řeší nové a aktuální problémy — motorisace, použití jezdeckva atd. s různých hledisk a se stanoviska různých autorů. Mezi přispěvateli jsou slavná jména jako gen. Seeckt, gen. Taysen, gen. Poseck, gen. Bleidorn, plk. Cochenhausen. Každoročně obsahuje krátké charakteristiky cizích, zejména sousedních armád; tyto příspěvky budou asi od důstojníků zpravodajského oddělení štábu. List mívá rubriku řešení taktických úloh spojených zbraní, uvádí osobní změny v nynější a bývalé armádě, rubriku vojenských událostí v určitém období a všech států kontinentu, krátkou recenzi vojenských listů a knih, jak německých, tak z ostatních států, rubriku letectví, rubriku učení se cizím řečem, též české.

#### 5. „Die deutsche Wehr.“

Je nový list, vycházející od 1. ledna t. r.; přes krátkou dobu své existence stává se jedním z vedoucích německých vojenských listů. Je vlastně pokračováním bývalého „Deutsches Offizierblatt“, který se stával k posledku povrchním a rapidně upadal. List vede bývalý chef operačního oddělení německého válečného vrchního velitelství, generál Wetzell, který odešel loňského roku do výslužby. List vydává známé vojenské nakladatelství Gerhard Stalling v Oldenburgu; vychází týdně v Berlíně; roční předplatné 12 Mk.

List má asi týž program jako „Militär-Wochenblatt“; jeho velká jména přispěvatelů byla získána do tohoto listu a přicházejí k nim na př.: inspektor jezdeckva gen. von Kayser, velitel I. Grupenkda, generál von Tschischwitz, známý dělostřelec plk. Marx. Nově zavedl list drobnou taktiku setní a tím přitahuje k intelektuální práci i nižší důstojníky; objasňuje výcvikovými předpisy požadovaný „Schwerpunkt“, střelbu těžkých kulometů mezi postupujícími roji. Všimá si bedlivě čs. věci samostatnými články; dosud obsahoval tři články, a to: závěrečná cvičení 1927, přibližovací pochod, vývoj čs. armády. Rovněž má rubriku pro učení se cizím řečem.

Je ku podivu, že v Německu nemají speciálního listu nebo revue, věnované čistě účelům pěchoty, ač německá pěchota byla vždy a je i dnes de facto královnou zbraní. Zato vidíme, že tendence revuí ostatních zbraní je vedena zřetel, jak pomoci nejlépe pěchotě k řešení jejího poslání.

#### 6. „Artilleristische Rundschau“, Zweimonatschrift für das gesamte Artilleriewesen und seine Hilfswissenschaften.

List vychází v nakladatelství Barbaraverlag v Mnichově, kde vychází ještě jiná dělostřelecká revue („Die schwere Artillerie“, list těžkých dělostřelců bývalé armády); vychází jednou za dva měsíce. List řídí mjr. v. v. Deuringer a mjr. v. v. Uhde; roční předplatné 6 Mk.

Německo má zakázáno těžké dělostřelectvo, protiletadlové dělostřelectvo, pěchotní dělo, bojové chemické prostředky. Z toho je viděti, jaké velké úkoly spočívají na dělostřeleckých revuích. „Artillerie Rundschau“ studuje všechny dělostřelecké otázky ve všech směrech, vyjasňuje různé otázky, o kterých se zmiňují výcvikové předpisy jen zásadně, na př. zda je nutno přidělovat předvojným dělostřelectvu, studuje časové otázky, jako boj proti tankům, bojové plyny, motorisaci, pěší dělo. Má stálou rubriku cvičební, a to: střelbu a řešení taktických dělostřeleckých úloh. Tuto rubriku vede známý dělostřelecký odborník plk. Marx. Má stálou rubriku o dělostřelectvu cizích armád a konečně seznam

všech článků, které vyšly o dělostřelectvu ve všech směrech v listech cizích armád.

Do listu přispívají gen. v. v. Bleidorn, gen. v. v. Rohne, gen. v. v. Feeser, plk. Karlewski, plk. Marx, o chemických bojových prostředcích píše známý odborník dr. Hanslian.

#### 7. „Die Luftwacht“ — Zeitschrift für das Weltflugwesen.

List vychází jako letecká revue jednou měsíčně v nakladatelství Mittler und Sohn v Berlíně. Řídí jej Adolf Kirschner; Jeden sešit se prodává za 150 Mk.

Přes to, že je v Německu zakázáno vojenské letectví, možno revui považovati za vojenskou leteckou revui, mající za účel alespoň teoreticky držeti krok do doby, než bude mít Německo zase vojenské letectvo. List zajímá se o otázky jak civilního, tak vojenského letectví, a studuje všechny otázky, týkající se letectví nejen v Německu, ale ve všech státech jako: letecká politika a provoz, letecký průmysl, letecké motory, letecká fotografie a meteorologie. Všímá si bedlivě vojenského letectva sousedních států; tak v jednom čísle přináší studie o našem vojenském letectví a o jeho kapacitě. Má stálou rubriku „Militärflugwesen“, kde probírá úlohu a taktiku letectva, mimo to stálou rubriku časových leteckých zpráv z mnohých cizích států; konečně má rubriku pro sdružení bývalých vojenských letců „Ring der deutschen Flieger“.

Zdá se, že je snahou vydávati pro speciální otázky čísla, věnovaná jediné těmto otázkám. Tak vyšlo loňského roku zvláštní číslo, věnované výhradně aktivní protiletadlové obraně jak po stránce organisace, tak materiálu, personálu a taktice.

Konečně pro zajímavost třeba uvést, že list vychází od 1. ledna t. r. v španělském překladu pod názvem „Icaro“.

Do listu přispívají bývalí letci, konstruktéři letadel a motorů, cizí důstojníci britští a američtí; francouzské letecké studie jsou obšírně recensovány.

#### 8. „Der Kraftzug in Wirtschaft und Heer“ — Zeitschrift für das gesamte Kraftfahrwesen.

List vychází v nakladatelství Mittler und Sohn v Berlíně jednou měsíčně. Řídí jej generál v. v. Kreuzlin; roční předplatné 12 Mk.

List studuje motorisaci a je kombinací civilně vojenskou. K vysvětlení třeba podotknouti, že civilní motorisace je přizpůsobena též požadavkům a potřebám vojenské správy. Velká část revue je věnována však otázkám vojenským, zejména otázce tanků. Revue má pravidelnou rubriku řešení taktických úloh tanků, obrněných aut; poukazuje na válečné příklady. Sleduje otázku tanků, obrněných a motorových vozidel v cizích armádách, transporty auty. Recensuje a poukazuje na články a studie, pojednávající o motorisaci. Má pravidelnou rubriku „Nachrichtenblatt der deutschen Kraftfahr-Offiziers-Vereinigung“.

Články povahy technické jsou podpisovány — jsou to civilní inženýři. Články vojenské jsou pod šifrou nebo není autor vůbec uveden.

#### 9. „Heerestechnik“ — Monatschrift für alle technischen Fragen des Reichsheeres.

Revue vychází jednou měsíčně v nakladatelství Mittler und Sohn v Berlíně pod vedením gen. v. v. Schwarte; roční předplatné 28 Mk.

Revue obsahuje dvě části, a to úřední články, za něž odpovídá Reichswehrministerium, a neúřední články od různých přispěvatelů. Řeší technické otázky armádní jednak na základě válečných zkušeností, jednak ony otázky, které si přejí mít vyřešeny taktik. Jsou to dělostřelecké otázky se stanoviska střelby a účinné ochromení anebo vyřazení žádaných nebo předvídaných cílů, technické otázky protiletadlového dělostřelectva s týchž hledisk, otázka materiálu polního opevnění a betonových úkrytů proti moderním zbraním, otázka ply-

nových úkrytů, letecké a automobilní motory, tanky, různá vozidla a vojsková nářadí, otázka pohonných hmot, mostní a železniční materiál. Sleduje podrobně nové technické problémy cizích armád. Má stálou rubriku pro cizí odborné vojenské listy, z nichž uvádí jen nadpisy uveřejněných článků, a rubriku pro recenzi nových knih.

Do listu přispívají důstojníci zbrojního odboru jako pplk. dr. ing. Becker, mjr. Justrow, ženista plk. Augustin (zemřel) a vyšší důstojníci v. v.

#### 10. „Der Funker.“

Jde o revui spojovacího vojska, vycházející měsíčně v nakladatelství Mittler und Sohn v Berlíně. List vede mjr. v. v. Karl Schmied a inž. Otto Kappelmayer; roční předplatné 6 Mk.

Řeší technické spojovací otázky a podává zprávy o nových pokrocích a vynálezech v pojítkách. Probírá válečné zkušenosti německého spojovacího vojska. Má pravidelnou rubriku o důležitých zprávách o pojítkách z celého světa. Má rubriku sdružení spojovacích vojsk „Waffenring der deutschen Nachrichtentruppe“. Do listu přispívají důstojníci spojovacího vojska a civilní techničtí odborníci.

#### 11. „Zeitschrift für das gesamte Schieß- und Sprengstoffwesen.“

Vychází měsíčně v Mnichově v nakladatelství a řízením dra Schrimpffa; roční předplatné 24 Mk.

List studuje všechny explosivní a zápalné látky, potřebné pro hospodářský a vojenský život; z vojenských otázek se řeší na př. ruční granáty, odstraňování různých cílů, jako tanků, mostů. Revue má zvláštní přílohu „Gasschutz“, kde řeší technickou otázku obrany proti plynům a sleduje tuto otázku v různých jiných armádách, pokud přinášejí novinky.

Do listu přispívají důstojníci zbrojního odboru Reichswehrministeria, generál v. v. Rohne a mnoho civilních odborníků německých a zahraničních — belgických, švédských, italských a ruských.

#### 12. „Reichswehrfachschule“

je list, určený pro civilní instruktory na vojenských a námořních odborných školách; vychází jednou měsíčně v nakladatelství „Kameradschafts-Verlag“ v Berlíně; roční předplatné 12 Mk.

#### 13. „Zeitschrift für Veterinärkunde“

je list vojenských zvěrolékařů nynější a bývalé armády; vychází měsíčně v nakladatelství Mittler und Sohn v Berlíně s ročním předplatným 20 Mk.

Dále jsou listy německého námořnictva „Marine Rundschau“ a „Marine-Zeitung“, které nás však vzhledem k charakteru našeho státu nezajímají.

Tím je asi krátce vyčerpána charakteristika vojenských revui, určených především pro potřeby nynější armády.

### B. Listy druhé skupiny.

#### 1. „Die Kavallerie“

řeší jezdecké otázky, chov koní a jezdecký sport. Vychází v nakladatelství Erich Eberich v Mnichově, čtrnáctidenně; list řídí rytmistr v. v. Graf von Zech; roční předplatné 11:20 Mk. Obsah je dosti chudý.

#### 2. „Leichte Artillerie“

je list sdružení bývalých dělostřelců lehkého dělostřelectva; pojednává o spolkových věcech, má odborné časové dělostřelecké články, pojednává o jednotlivých epizodách za světové války po stránce dělostřelecké. Vychází v na-

kladatelství Erich Eberich v Mnichově čtrnáctidenně. List řídí mjr. v. v. dr. von Nauffer; roční předplatné 6 40 Mk.

### 3. „Die deutsche Feldartillerie“

má dělostřelecké odborné články od aktivních důstojníků a důstojníků v. v.; všimá si činnosti německého dělostřelectva ve válce, má rubriku o cizích armádách. Má spolkovou rubriku „Mitteilungen des Waffenrings der ehemaligen deutschen Feldartillerie“ a „Vereinsnachrichten“. Vychází v nakladatelství Georg Bath v Berlíně čtrnáctidenně. List řídí pplk. v. v. Freiherr von Blittersdorf; roční předplatné 4 Mk.

### 4. „Schwere Artillerie“.

Německo má zakázáno těžké polní dělostřelectvo; má dovoleno dodatečně několik těžkých kusů, v pevnosti Königsberg. Otázky těžkého dělostřelectva řeší tento list kromě stavovských otázek sdružení dělostřelců těžkého dělostřelectva. Vychází v nakladatelství Barbaraverlag v Mnichově jednou měsíčně. List řídí mjr. v. v. Kaiser a mjr. v. v. Meiler; roční předplatné 4 20 Mk.

Dále je mnoho listů, které řeší věci svých sdružení, ale nezapomínají nikdy poukazovati na slávu německé armády ve válce a zabývají se i odborně nyníjšími vojenskými otázkami. Jsou to:

### 5. „Deutscher Offizierbund“.

Vychází 36krát ročně pod vedením bývalého náčelníka štábu 1. armády a náčelníka štábu armádní skupiny bavorského korunního prince Ruprechta, gen. v. v. von Kuhla; roční předplatné 8 Mk.

### 6. „Reichskadettenblatt“

vydává „Reichsbund ehemaliger Kadetten“ pod vedením gen. v. v. von Altrocka v Berlíně, čtyřikrát ročně.

### 7. „Die Wehr“

řídí pplk. v. v. Hugo; vychází v nakladatelství „Deutscher Wehrverein“ v Berlíně jednou měsíčně; roční předplatné 1 60 Mk.

### 8. „Der Feldkamerad“

vydává „Feldkameradverlag“ v Lipsku pod vedením Alfreda Wetzella jednou měsíčně; roční předplatné 4 Mk; jde o list bývalých příslušníků saské armády. V obdobném smyslu jako „Der Feldkamerad“ jsou vedeny:

### 9. „Hessischer Kamerad“,

vychází v Darmstadtu, čtrnáctidenně; roční předplatné 7 20 Mk.

### 10. „Mein Kamerad aus Kriegs- und Friedenszeit“

vychází v Kasselu, čtrnáctidenně; roční předplatné 4 Mk.

### 11. „Kriegervereinsvorstand“

vychází čtrnáctidenně v nakladatelství „Kyffhäuserverlag“ v Berlíně; roční předplatné 5 60 Mk.

### 12. „Badische Kriegerzeitung“

vydává týdně ppl. v. v. Holtz v Karlsruhe; roční předplatné 3 Mk.

### 13. „Deutsche Kriegerzeitung“

vychází čtrnáctidenně v Berlíně; roční předplatné 2 40 Mk.

### 14. „Württembergische Kriegerzeitung“

vychází týdně v Stuttgartu; roční předplatné 3 Mk.

### 15. „Kyffhäuser“

vychází v nakladatelství „Kyffhäuserverlag“ v Berlíně týdně; roční předplatné 12 Mk.

16. „Sächsische Landesblätter des Offiziersbundes mit Nachrichtenblättern der sächsischen Regimentsvereinigungen“



vydává pplk. v. v. Eskard čtrnáctidenně v Drážďanech; roční předplatné 80 Mk.

17. „Sächsische Militärvereinsblatt“  
vychází čtrnáctidenně v Drážďanech; roční předplatné 1.80 Mk.

18. „Der Schild“,  
židovský vojenský list; vychází týdně v Berlíně. Roční předplatné 7.80 Mk.

19. „Deutsche Treue“,  
vydává mj. v. v. Sodenstern v Berlíně týdně; roční předplatné 8.90 Mk.

20. „Der deutsche Kolonnenführer“,  
vychází v Berlíně čtrnáctidenně, roční předplatné 3.60 Mě.

21. „Deutscher Jägerbund“,  
list bývalých horských německých formací, vychází čtrnáctidenně v Berlíně; roční předplatné 4.80 Mk.

22. „Der Stahlhelm“  
vychází týdně v Berlíně; roční předplatné 9 Mk.

23. „Verwaltungs-rundschau“  
je list vojenských úředníků (v německu jsou vojenskými úředníky všichni, kdo nekonají službu u zbraní); vychází měsíčně v Berlíně; roční předplatné 12 Mk.

24. „Die Zivilversorgung“  
je list bývalých příslušníků Reichswehr a Schutzpolizei; vychází čtrnáctidenně v Berlíně; roční předplatné 4.80 Mk.

Tím by byly zhruba vyčerpány i listy druhé skupiny. Nejsou tu tedy vyjmenovány všechny, ježto v německém životě národním je vojenská složka nedílnou součástí státního života; také odborné listy civilní a sportovní řeší své věci i se stanoviska vojenského. Konečně jsou to politické listy, které věnují podle svého politického zabarvení příslušná místa armádním otázkám. Na př. „Preußische Zeitung“ má týdenní ilustrovanou přílohu „Wehr und Waffen“.

Štábní kapitán gšt. Karel Štěpánský:

### Německé železnice a válka.

Autor Marcel Peschaut, generální tajemník ředitelského výboru hlavních železničních tratí francouzských, líčí ve spise, nadepsaném „Německé železnice a válka“, vydaném v Paříži v r. 1927, obšírně vývoj německých železnic před válkou, ve válce i po ní jak se stanoviska hospodářského, tak i vojenského a finančního. Látku čerpal jak z děl a odborných časopisů německých, tak i ze zpráv francouzských reparačních komisařů.

Poněvadž o tomto důležitém faktoru pro vedení války v naší odborné literatuře bylo málo psáno, předkládáme našemu čtenářstvu o tomto předmětu, opíraje se o citovaný spis, zprávu poněkud obšírnější.

### Úvod.

Ohled v úvodu poznamenává, jakou důležitost připisovali Němci vybudování železnic pro účely vojenské. Cituje slova Moltkova: „Jsme tak přesvědčeni o výhodě iniciativy ve vedení válečných operací, že dáváme přednost vybudování železnic před vybudováním pevností. Míti o jednu železnici více, znamená náskok dvou dní v nástupu armád a tím i urychlení válečných operací.“

Německý velký generální štáb snažil se neustále přizpůsobiti železnice úkolu, který jim připadne v době války. Chtěl toho dosíci trojím způsobem:

1. Postupnou koupí železnic od soukromých společností:

autor líčí zde vybudování železnic jak soukromými společnostmi, tak i státem a úsilí Bismarkovo po německo-francouzské válce skoupení státem

všechny důležité a průběžné trati, což bylo také z hlavní části provedeno v době od 1878 do 1890; dále byla to původně jen pruská úmluva, ke které do r. 1910 přistoupily i druhé státy německé, o vzájemném používání nákladních vozů, o budování nákladních vozů jednotných typů a o povinnosti jednotlivých železničních správ udržovati určitý kontingent nákladních vozů stanovených typů;

2. utvrzováním vlivu vlády a vojenské správy na železnice:

za války prusko-rakouské byly železnice po prvé vojensky organisovány a konaly armádě cenné služby; po válce něm.-francouzské bylo snahou vlády (a tu třeba mít na mysli hlavně vojenskou správu), aby zesílila svůj vliv na organisaci a stavbu železnic, a prvním významným činem tu bylo: povinnost železnic převážeti vojsko a válečný materiál v době války za sníženou cenu;

3. postupnou přípravou železnic pro válku:

r. 1846 byl po prvé v Prusku — a po prvé na evropské pevnině — proveden větší transport vojenských jednotek, asi 12.000 mužů s koňmi, děly a střelivem směrem na Krakov; ve válkách s Dánskem a Rakouskem se pak již velmi osvědčila železniční skupina u generálního štábu pruského. Aby bylo využito zkušeností z těchto válek, nařídil Moltke zřízení zvláštního výboru z důstojníků generálního štábu a úředníků železničních, který měl studovati otázky převozu vojsk, způsob jich zásobování, převozy válečného materiálu a činnost vojenských železničních orgánů za války, a tak byl vydán r. 1867 tajný „Předpis o službě etapní“, který již ve válce něm.-francouzské vešel prakticky v činnost a který, s malými obměnami, platil až do světové války.

I.

V první části díla pojednává autor o organisaci.

Povinnosti železnic k vojenské správě v míru bylo přepravovati vojska a vojenský materiál za snížené ceny, ve válce pak mít pohotově dostatečný vozový park, zajistiti přepravu vojsk a materiálu (stavbu nádraží, ramp, skladů, topíren, vodáren v to počítaje) a dodatí vojenské správě potřebný personál a materiál pro stavbu a provoz vojenských tratí.

Príslušný vojenský předpis o vojenských transportech v míru byl vydán v r. 1899 a určoval mezi jiným, které přípravné práce bude nutno již v míru učiniti, aby výkonnost jistých tratí byla zvýšena. Jako vojenské železniční úřady působily: železniční skupina u hlavního štábu, traťová velitelství (u každé železniční správy s vyšším železničním úředníkem jako delegátem této správy) a nádražní velitelství.

O vojenských transportech za války pojednával již výše zmíněný předpis o službě etapní. Jako vojenské železniční úřady působily: generální inspektor pro službu etapní a železniční, přednosta poštovní železniční služby, železniční skupina u hlavního štábu, vojenská železniční ředitelství, traťová velitelství a nádražní velitelství. — Provozování železnic se dělo:

- a) v poli (t. j. v operačním pásmu a v etapě) — pod vojenským řízením,
- b) v zápolí — pod civilním řízením, ale vojenským dohledem,
- c) v ostatním území za zápolím — výhradně pod řízením civilních úřadů.

[Srovnajme tuto organisaci s organisací francouzskou: železnice jsou provozovány v míru soukromými společnostmi, mají však závazek, převážeti vojsko i válečný materiál v míru i ve válce za snížené ceny. Za války musí společnosti dáti státu k dispozici veškerý personál i materiál. Vojenský tarif, sjednaný roku 1898, činil 50% cen platných tohoto roku a potrvál i po celou válku; r. 1919 byl však změněn v ten smysl, že stát bude hraditi železnicím určitou část schodku vzniklého tímto nízkým vojenským tarifem v poměru ke skutečným nákladům za přepravu vojsk ve válce a po ní. — Ve válce byly všechny francouzské želez-

nice podřízeny vojenské správě, a to: v poli — hlavnímu velitelství, v zápoli — ministerstvu války; byly tedy železnice ve Francii více pod vojenským řízením než v Německu!]

Během války (v zimě 1916/17) bylo utvořeno v Německu válečné provozovací ředitelství ze zástupců železničních správ všech států a z přednosty polní železniční služby v poli, zápoli i v ostatním území za zápolím.

Autor dále podrobně vypočítává počet vojenských železničních úřadů a vojenských železničních formací za mobilisace a ke konci války, kdy vojenská železniční služba došla ohromného rozvoje. K srovnání uvádím jen několik zaokrouhlených sumárních čísel:

voj. žel. úřady: za mobilisace — 180 (z toho 125 nádražních velitelství),

ke konci války — 420 (z toho 320 nádražních velitelství),

voj. žel. formace: za mobilisace — 130 (žel. rot stavebních, provozovacích, speciálních, pracovních...),

ke konci války — 600 (dtto a ještě prac. rot zajateckých);

ke konci války měla vojenská železniční služba asi 442.000 osob (z toho: 108.000 vojenských, 70.000 železničních ve voj. službě, 45.000 zajatců a asi 219.000 civilních domácích osob).

Celou další stať věnuje autor vývoji železničního vojska od zřízení první železniční roty ve válce prusko-rakouské až do sloučení železničních a telegrafních formací v r. 1899 v jednu divisi, mající na 31 rot. — Před válkou se ozvaly sice hlasy proti velkým počtům vojsk nekombatantních (na př. von der Goltz), důležitost železničních formací byla však uznávána a jejich počty zůstaly nedotčeny, což se také dobře vyplatilo za války!

## II

V druhé části pojednává autor o provozování železnic ve válce.

1. Vzdrust železnic závisí na hospodářském rozvoji, mnohdy však též na vojenské vyspělosti a pohotovosti země. — Autor vypočítává, jak v evropských státech rozvoj železnic postupoval, a tu přináležejí Německu prvenství. K srovnání vyjímám jen 4 státy:

|          |                                                                           |
|----------|---------------------------------------------------------------------------|
| Německo  | 64.000 km žel., 11.8 km na 1 km <sup>2</sup> , 9.5 km na 10.000 obyvatel, |
| Francie  | 51.000 km žel., 9.5 km na 1 km <sup>2</sup> , 13.0 km na 10.000 obyvatel, |
| Rakousko | 46.000 km žel., 6.8 km na 1 km <sup>2</sup> , 9.0 km na 10.000 obyvatel,  |
| Belgie   | 8.800 km žel., 29.9 km na 1 km <sup>2</sup> , 11.9 km na 10.000 obyvatel. |

Do r. 1909 byly státem skoupeny všechny hlavní trati v rozsahu 20.113 km, kdežto jen 10.346 km vedlejších tratí zůstalo v rukou soukromých.

Autor cituje příslušnou část z „Pamětí císaře Viléma II.“, z které vysvítá, jak německý hlavní štáb tlačil na vybudování železnic za účelem rychlé koncentrace a bočných přesunů na předvídaných bojištích západních i východních a i pro rychlé převozy z bojiště západního na východní a naopak. Mnohý ministr, který se snad s malou ochotou podvoloval požadavkům hlavního štábu, byl vystřídán ministrem — ochotnějším.

Autor dále charakterizuje železnice vzhledem na jich válečné použití:

a) proti Rusku — rozvětvená železniční síť v Pomořansku, Prusku a Slezsku dovoluje snadné přesuny; konečné stanice odbočných tratí k ruským hranicím jsou určeny za počátečné stanice drah polních;

b) proti Rakousku — snaha utvořit dobrá železniční spojení s Rakouskem za účelem převozů vojsk;

c) proti Francii — od války něm.-francouzské zdokonalují Němci svou síť na nových něm.-francouzských hranicích, i trati ze zápolí a trati transversální (18 dvoukolejných přechodů přes Rýn a 2 paralelní linky podél Rýna, pak dosti odbočných tratí končících na hranicích);

d) proti Luxembursku a Belgii, ba i proti Holandsku — nejzřetelněji od roku

1908 bylo pozorovati přípravu invase do Belgie; autor líčí zde postupnou výstavbu národohospodářsky zcela bezvýznamných tratí;

e) ve vnitrozemí — zdokonalují se přímé železniční spoje z různých koncentračních prostorů k hranicím; jen na něm.-franc.-belgické hranice mají Němci na 14 přímých separátních skoro vesměs dvoukolejných tratí z vnitrozemí; na něm.-ruské hranice bylo 8 přímých tratí dvoukolejných. — A skutečně byly také veškeré jednotky, určené proti Francii a Belgii, převezeny do pohraničního nástupného prostoru během 20 hodin, t. j. od 3. VIII. do 4. VIII. poledne, v noci poté byly překročeny hranice a 5. VIII. již začal útok na Liège (Lüttich); z fronty západní na východní bylo možno v jednom týdnu převézt 6 armádních sborů, přičemž nutno počítati, že 1 armádní sbor potřeboval asi 130 vlaků. To vše svědčí o účelné a předvídavé mírové přípravě, jakož i o velké výkonnosti a pohotovosti železnic.

Udržování železnic, jakož i jich zdokonalení byla věnována ve válce značná péče. Byli k tomu voleni nejlepší úředníci-inženýři, byly dány k dispozici i speciální pracovní voj. jednotky a pracovní oddíly, složené ze zajatců i z civilního obyvatelstva. — Toto zdokonalení se týkalo rozšíření dílen, udržování aspoň dosavadní výkonnosti, zřízením výhybných kolejí, rozšířením ramp a zřízením traťových hradel a zřízení spojek.

Mimo to přikročeno bylo k četným novostavbám, jako ztrojkolejnění a zčtyřkolejnění některých důležitých úseků, stavba nových tratí a spojek, velké zlepšovací práce v průmyslovém okrsku ruhrském, v Porýní a p., jak podrobně autor v svém díle vypisuje.

Ani na obnovení a provozování okupovaných tratí se nezapomínalo. Zároveň s vojsky šli důstojníci železničního pluku, kteří konstatovali na místě samém poškození trati, dali o věci zprávu a podle toho byly hned na místo dirigovány příslušné železniční a telegrafní formace. Neboť na brzkém provozu záviselo zásobování postupujících armád! — Již 1. září 1914 počalo úřadovati první voj. železniční ředitelství v Bruxelles; nová voj. železniční ředitelství byla pak postupně zřízena v Lièges, v Ulflingen (později v Sedanu), v Luxemburgu, v Charleroi, v Lodzi.

V prvním roce války bylo v okupovaném území obnoveno 164 mostů a 8 tunelů, 14 tratí bylo odevzdáno dopravě, 160 stanic bylo rozšířeno, aby v nich vojska mohla vykládati a nakládati. — V dubnu 1915 bylo 7100 km tratí v provozu vojenském (z toho přes polovinu dvoukolejných), 600 km tratí pronajatých, 680 km tratí ještě neopravených nebo vůbec nepoužívaných a 415 km tratí ve stavbě.

2. Co do vozového materiálu měly německé železnice 1. dubna 1914 28.362 lokomotiv, 62.749 osobních vozů a 703.545 nákladních vozů. [Francie měla tehdy: 13.959 lokomotiv, 48.662 osobních a 371.047 nákladních vozů.] — Nové budování vozového parku činilo před válkou 186.000 tun měsíčně, ve válce pak průměrně 120.000 tun měsíčně. Lokomotiv mělo Německo v r. 1918 na 34.208 [Francie 14.598], vozů osobních 71.388 a nákladních 778.962 [Francie 47.558 a 416.735]. Opravy, které v r. 1915 činily asi 10% celkového počtu, dosáhly v r. 1918, pro nedostatek dobrých surovin asi 23—30%. — Ukořistěná vozidla francouzská a belgická byla přepsaná značkou „Mil. Gen. Direktion Brüssel“ a p. a bylo jich používáno jak v poli, tak i v zápolí. — Skutečně také během války nebylo v Německu citelného nedostatku vozidel.

Po příměří musili Němci vrátiti spojencům 5.000 lokomotiv a 150.000 vozů; přesto však jim zůstalo ke dni 1. října 1919 na 29.945 lokomotiv, 60.958 osobních vozů a 597.978 nákladních vozů, tedy skoro tolik, kolik měli před válkou, ačkoli nyní mají o trati Alsaska-Lotrinska a části Slezska a Poznaňska méně.

3. Obšírnou stať věnuje zde autor vojenským transportům.

Vyhlášením mobilisace 1. srpna 1914 přecházejí železnice pod vojenskou pravomoc. 1. mobilizačního dne byly všechny železniční vagony vyloženy a za-



slány do výzbrojních stanic, tam opatřeny voj. výstrojem a odeslány do nakládacích stanic. V noci s 2. na 3. mobilisační den vcházi v platnost válečný jízdní řád; vlaky jedou rychlostí 20—35 km/hod. a v stanovených mezidobích. K mohutnosti a počtu transportů mobilisačních a nástupových uvedu jen tento příklad: po 16 mostech přes Rýn projelo v době od 2.—18. VIII. přes 10.000 voj. vlaků, z toho jen po kolínském mostě na 2.147 vlaků, tedy v mezidobích asi 10 minut za sebou.

Tento nepřetržitý proud vlaků na západní bojiště byl ztížen zpětným proudem vlaků, které se vracely prázdné po vyložení, a vlaků sanitních z bojiště a mnohdy i příčným proudem vlaků uhelných, jedoucích z uhelných středisk do válečných přístavů a průmyslových středisk, a vlaků zásobovacích z venkova do velkých měst.

[Nemenší byla práce a zásluha francouzských železnic, které kromě výše zmíněných transportů mobilisačních a nástupových měly též zpětné i příčné transporty evakuační z pohraničního území a které mimo to ještě německou invasi přišly o mnoho lokomotiv a vozů a později, mimo svá vojska musily převážeti vojsko anglické, koloniální i americké.]

Po provedení nástupu nastalo jakési odlehčení, které však netrvalo dlouho. Bylo třeba stále prováděti transporty zásobovací všech druhů, transporty odsumové, transporty doplňovací i dovolenců, transporty operační za frontou i z jedné fronty na druhou napříč celým Německem, a konečně byly to transporty ústupové a demobilisační.

Jenom několik málo příkladů k ilustraci. 4. armáda ve Flandřích dostala za 5 měsíců (od 15. VI. do 15. XI. 1916) na 6600 vlaků s pěchotou, dělostřelectvem a jinými zbraněmi a službami; na ruské frontě bylo za 8 dní (od 1.—8. VII. 1916) převezeno k Varšavě na 600 vlaků s pěchotou a dělostřelectvem; v pochodových formacích bylo převezeno na západní frontu za měsíc průměrně 220.000 lidí a 7.000 koní; ke konci 1917 bylo na západní frontě denně transportováno 42 vlaků s 30.000 dovolenci; v jednom týdnu v lednu r. 1916 bylo převezeno na západní frontu 162 vlaků, na frontu východní 48 vlaků s potravinami, střelivem a s jiným válečným materiálem; za 35 dní (od 12.—31. X. a od 1.—15. XI.) v r. 1918 po zhroucení německé fronty odjelo na 23.500 vlaků s ustupujícími vojsky a uprchlíky, od 19. XI.—20. XII. 1918 byla pak regulární armáda odvážena ze západní fronty 50 až 100 vlaků denně.

4. Neméně podrobně projednává autor i o transportech civilních a o tísňích v dopravě.

Hned v září 1914, po ukončení nástupu, snaží se Němci zaváděti též vlaky osobní a nákladní pro domácí obchod; zámořského obchodu již nebylo. Je tu však nedostatek personálu, protože mnoho jich odešlo do vojenské služby, i materiálu, poněvadž část vozového parku musila býti neustále v pohotovosti k dispozici hlavního velitelství. Přece však je postupně dovolováno přijímání zboží a jízdy cestujících a na jaře 1915 činí osobní a nákladní doprava skoro 70—80% dopravy předválečné.

V r. 1915 byla pocítěna první tíseň v dopravě, ani ne tak nedostatkem vozů, jako nemožností racionálně jich využití (nebyly včas stranami vykládány, bylo jich používáno na frontě jako skladiště a p.). V létě 1916, při vstupu Rumunska do války, byla pocítěna nová tíseň; bylo jí čeleno omezením civilní dopravy (snižené listky zrušeny), přepravou jen nejnnutnějšího zboží a jen nejkratším směrem, zkrácením ložných lhůt, zvýšením zdržného, přijímáním zásilek jen celovozových a p. — Počátkem 1917 nastala opět nová tíseň v dopravě. Civilní doprava znovu omezena (jízdné zvýšeno až o 120%), rychlost vlaků snížena, zbytečné vozy (I. třídy, jídelní, lůžkové) odstraněny, na vozy, na které se do té doby nakládalo 10 tun, nakládalo se 15 až 17 tun; byla zařízena a doporučena doprava po vodě; železnice odmítaly přepravu zboží do míst, kam byla zavedena doprava

po vodě; aby nakládání a vykládání zboží bylo urychleno, zavedena byla leckde nucená pracovní povinnost mladých i starých mužů a žen.

Aby cirkulace vozů byla urychlena, aby se děla přeprava jen věcí nejnütnějších, aby vyložené vozy byly dirigovány hned do míst potřeby, byla zřízena v důležitých železničních uzlech t. zv. vlaková ředitelství (Zugleitung), pak vyšší vlaková ředitelství v sídlech ředitelství drah a generální provozovací ředitelství, jedno pro západní, jedno pro východní frontu. Jako centrální úřad působilo pak od 1. III. 1917 v ministerstvu veřejných prací t. zv. válečné provozovací ředitelství (Kriegsbetriebsleitung). — Veškerá tato zařízení se děla z popudu vojenského a zračí se v nich neustálá snaha udržeti výkonnost železnic na té výši, aby dostály v požadavcích předvídaných hlavním velitelstvím. — (Autor uvádí opisy telegramů a zpráv vyměněných mezi Ludendorffem a ministrem války, resp. říšským kancléřem a j., z kterých je patrná snaha udržeti výrobu válečného materiálu a výkonnost železnic aspoň na výši dosavadní.)

Několik příkladů k ilustraci civilních převozů: Před válkou bylo přistaveno v červenci 1914 denně do uhelného okrsku ruhrského na 31.000 vagonů, v září 1914 činil tento počet jen asi 20.000 vagonů. Z uhelných okrsků francouzsko-belgických bylo vyvezeno v r. 1916 přes 10 milionů tun uhlí. Před válkou importováno do Německa na 8.7 milionů tun železa, v r. 1916 bylo ho dovezeno přes 4.1 milionů; z železného okrsku Longwy a Briey bylo vyvezeno do Německa v r. 1916 přes 2.5 milionů tun železa. Obilí bylo transportováno v r. 1913 přes 20 milionů tun, v r. 1915 na 15.4 mil. tun a v r. 1916 přes 18 milionů tun. Brambor bylo transportováno v r. 1913 na 4.5 mil. tun, v r. 1915 na 6.4 milionů tun a v roce 1916 přes 8.3 mil. tun.

Počátkem r. 1918 tíseň v dopravě vyvrcholuje. Civilní přeprava je rušena přednostními zásilkami vojenskými, nádraží jsou přeplněna, vykládání se tím zdržuje, vozy stojí, místo aby cirkulovaly, zpoždování vlaků způsobuje nepořádek v dopravě, určité trati jsou vyhrazeny jen vojenským převozům, je nedostatek dobrých strojů, personál je ochablý. Průměrná délka cesty naloženého vozu byla před válkou 119 km a stoupla v r. 1918 až na 172 km.

Příčinu těchto obtíží sluší hledati v námořní blokadě, poněvadž pobřežní okresy, které dříve žily z importu, musily býti zásobovány z vnitrozemí (ať už šlo o uhlí, potraviny nebo o suroviny) a poněvadž Německu chyběly suroviny (jako měď, zinek, nikl, wolfram, strojní oleje, kaučuk) k výrobě určitých součástek strojů a spotřebních hmot, za které musily býti hledány a vynalezeny náhražky, čímž trpěla ovšem jakost strojů (lokomotiv) a tím ovšem i výkonnost provozu.

(Pokračování.)

## RŮZNÉ ZPRÁVY

### Výstražná a orientační označení státních silnic v Československé republice.

Ministerstvo veřejných prací sjednalo s Autoklubem Čsl. republiky 11. května t. r. smlouvu, aby Autoklub stavěl, udržoval a obnovoval svým nákladem za správu státních silnic: 1. výstražné značky pro automobilisty (v bílé barvě na modré půdě); 2. orientační tabulky pro dálkovou dopravu, postavené kolmo na směr jízdy na křižovatkách a na odbočkách státních silnic, 3. orientační tabulky pro míst-

ní dopravu ve směru rovnoběžném s osou silnice na křižovatkách, odbočkách a rozvětveních silnic a 4. tabulky s označením jmen měst a větších obcí, umístěné u vjezdu do obcí, kolmo na směr jízdy.

Zároveň bylo Autoklubu Čsl. republiky dovoleno umísťovati reklamy podél státních silnic, jichž umístění a celková úprava byla zvlášť stanovena.

Kdyby příjem za reklamy na státních silnicích trvale převyšoval výdaje Autoklubu za zřízení, udržování a obnovu značek a reklam, bude Autoklub